

דבר דבר

מרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לגדו שליט"א

פרשת יתרו

תשפ"ד

גליון מס' 3

פשר דבר | בעניני הפרשה

אנכי ה' אלוך וגו'

קריאת שמע בתנאי

וברמב"ן וזו המצוה תקרא בדברי רבותינו קבלת מלכות שמים. ידוע הנידון בענין קריאת ק"ש בתנאי, שדנו אם מהני תנאי, ואם בעיני תנאי כפול (א"ה יעו" מש"כ בזה בשעה"צ רל"ה סק"ט, ובסידור הגר"א מהגר"י סלנטר). ואמרו בשם החזו"א שאין תנאי בקריאת שמע כי לא שייך קבלת עול מלכות שמים בתנאי, ואין דבר זה מובן כהוגן, הרי ודאי מקבל עול מלכות שמים לגמרי, והתנאי הוא בקיום מצות ק"ש, ולא בקבלת עומ"ש.

לא יהי' לך וגו'

עבודה זרה בדיבור ומחשבה

כתב בספר נפש החיים (ש"ג פ"ט ד"ה ואפי'), ואפילו להשתעבד ולהתדבק באיזה עבודה לבחינת רוח הקודש שבאיזה אדם נביא ובעל רוח"ק, גם זה נקרא ע"ז ממש כו'. ועם כי עיקר אזהרת הכתוב על כל הע"ז הנ"ל היינו בארבע עבודות דוקא אמנם עתה שעבודת התפלה בהשתעבדות כוונת הלב הוא במקום עבודת הקרבן. ודאי גם ע"ז שייך האזהרה. עכ"ד.

ויל"ע מה הדין עבודה על ידי התדבקות במחשבה ועבודתה בכך, והיינו לא דרך תפילה שחידש בנפח"ח שהיא כקרבן, אלא מחשבה אחרת של דביקות שעבודתה בכך, אם יש גדר עבודה למחשבה בעלמא שאין בה היכר של שיעבוד.

ויש להביא בזה מדברי השיטה מקובצת כריתות ג' ב' אות י"ח (בהשמטות) שכתב והא דתנאי אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה, לאפוקי הרהור דלא.

ויל"ע עוד בגמ' קידושין ל"ט ב' ודלמא מהרהר בעבודת כוכבים הוה וכתוב למען תפוש את בני ישראל בלבם וכו' ודו"ק.

ומה שחידש בנפח"ח דתפילה הוה כד' עבודות בזמנה"ז, צ"ע ממש"כ הרמב"ם בהקדמה לפיה"מ אם יתפלל לכוכב צדק כתפילת מאדים אינו חייב מיתה וכו'.

ועיו"ע עוד במש"כ הרמב"ם רפ"א מהל' ע"ז, כיון שעלה דבר זה על לבם התחילו לבנות לכוכבים היכלות ולהקריב להן קרבנות ולשבחם ולפארם בדברים ולהשתחוות למולם כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה, וזה היה עיקר עבודת כוכבים.

לא תשא את שם ה' אלוך לשוא וגו'

כתב השו"ע רט"ו ס"ד כל המברך ברכה שאינה צריכה הרי זה נושא שם שמים לשוא וכו'.

ובמשנ"ב שם סק"כ אם נסתפק לו על איזה ברכה אם ברך או לא, אם הוא דבר שהוא דאורייתא חוזר ומברך, ואם הוא דרבנן לא יחזור ויברך, ומשמע מכמה אחרונים דאיסור יש בדבר לחזור ולברך וכו'.

וכתב השעה"צ סק"כ"א דלאו דלא תשא חמיר וכו' לכך אפילו ספיקה חמור משאר ספיקי דרבנן ואסור להחמיר מספק.

וקשה שאם מצד חומרתה יש להתיר בספק ספיקא, שהרי אפי' במקום שספק לחומרא ס"ס שרי, ואם נאמר שמי"מ פטור מברכה, וכיון שפטור שוב יש איסור, משום שכבר אין חיוב ברכה, א"כ אין צורך להאי טעמא דספיקה חמור, שהלא לא מחמת שהספק חמור אסור לברך, אלא משום שפטור מברכה.

ויתכן לדון שדעת המשנ"ב שבס"ס פטור אך לא אסור (ודלא כפמ"ג) וצ"ע.

זכור את יום השבת לקדשו

מצות שבייתה בשבת

יל"ע אם שבייתה בשבת היא איסור עשה או מצוה.

ונראה מבואר ברמב"ן בהשגות לסה"מ שהוא עשה. (א"ה עי' שורש ט' וכ"מ שורש י"ד). וכן מצינו בעוד ראשונים (עי' חוה"ל שער עבודת האלקים ד'). ולכאן קיום המצוה הוא בזמן <<<

מענה דבר

מדת השמחה בזמננו

לאחרונה הראה רבנו שליט"א פירוש לבעל הנתיות על קהלת פרק ב' הנקרא תעלומות חכמה שכתב וז"ל, אמרתי אני בליבי, התחיל לההביל המידות הרעות והוא נגד מעלות גבורה שהוא כבישת היצר. והעיקר מה שצריך לכבישת היצר אמר שלמה במשלי (י"ד כ"ג) בכל עצב יהיה מותר. וכן אמרו חז"ל יזכור לו יום המיתה שאין לך דבר שמרחיק גאוה וחמדה ושאר מידות רעות כי אם כשיעלה על ליבו מאין בא ולאן הוא הולך ושהוא חוטא ורב מרי. והעצב הזה וודאי מגרש כל המידות הרעות. מה שאין כן השמחה היא מבוא לכולם כמו שנאמר ואכל ושבוע ודשן. כי אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן רק מתוך קופה של בשר. ומביא גם כן ראיה מעצמו כי הוא בחן וניסה אותו שמתחילה אמר בליבו לכה אנסכה והיה כוונתו לשם שמים לראות בטוב שיהיה דעתו צלולה מתוך הרחבה לראות בטוב, וראיתי כי שמחה של הבל היא, עכ"ד.

וציין רבנו על זה לדברי הנתיות בצוואותו (אות ח) שכתב שם הרחיקו עצמכם מהשמחה וכו', ולא תשמעו לאותם האומרים כי מהראוי להיות כל ימיו בשמחה, כי זה הכל מעצת היצר הרע.

והוסיף רבנו שהכוונה היתה כנגד החסידים בשעתו, אולם אמר שהיום לפי מציאות החיים, גם הנתיות מודה שחייבים להיות בשמחה, שמזג הבריות נחלש ורק בדרך השמחה ימנע מחלוקת, וכן יתעודדו האנשים לעשות טוב ולחיות יחד בשלוה. - עוד הוסיף לציין כדרך אגב שהחיי אדם במסעותיו המסחריים פגש את הנתיות ומציין שהיה עניו באופן מיוחד.

זהירות ביראת שמים

עוד סיפר רבינו שהיו אצלו הרב דוד מונק והרב בייפוס מאגודת הכהנים וסיפרו לו מעשה שמאד ריגש אותו ותפס אותו, שהיה בחור בחו"ל שחלה ל"ע והבין שסופו למות, וכתב צוואה שידאגו שהליותו לא תהיה באופן שיכשלו הכהנים בטומאת כהנים.

והוסיף רבנו תראו לאיזה דרגות יכול להגיע בן ישיבה, וזה מראה על הכוח המיוחד של לימוד התורה ויראת שמים, וכל מי שמתבונן בזה מאד מתחזק.

שהיה בידו לעבור איסור ונמנע, אבל הישן או שאינו יכול לעשות מלאכה אינו מקיים.

וגם אם הוא עושה מלאכה כדין לצורך פיקוח, אם יש בידו לעשות מלאכה אחרת בשעה זו ונמנע, יש כאן קיום עשה של שבתון. ומוכח שיש גם בשעה זו קיום מצוה, ממה שאמרו בשבת כ"ד ב' אין שורפין קדשים ביו"ט לפי שהוא עשה ול"ת, והנה העושה מלאכה לפיקוח"נ ישרוף קדשים באותה שעה, ומבואר שגם בשעה זו יש קיום. ולכאן אין בזה ל"ט מצות, שנמנע מכל המלאכות האפשריות. אלא כל שיש בידו לעשות מלאכה ולא עשה מקיים את העשה דשבתון, ועל כן גם כשעובר יש לו קיום שביתה ביחס למלאכות אחרות. וכיון שהיא מצוה, צריכה כונה. שכל המצות צריכות כונה גם אותם שאין בהם מעשה (וגם מצות של דעות ומידות צריכות כונה).

כבוד את אביך ואת אמך וגו'

כיבוד אב בתוצאה

בקידושין ל"א [ובשו"ע יו"ד סי' ר"מ] איזהו כבוד, מאכילו ומשקהו מלביש ומכסה מכניס ומוציא. שאלו האם חיוב כיבוד אב ואם הוא בפעולה, דהיינו שיש כבוד לאב שהבן ישמשנו, או שהחיוב כיבוד אב בתוצאה, למלאות צרכי האב. אמר רבינו שליט"א, החיוב הוא למלאות צרכי האב. ואמנם פעמים רבות צרכו שיעשה דוקא הבן, כי גם צרכי הנפש ומצב רוחו של האב בכלל צרכי האב. ומש"כ הפוסקים במי שנטרפה דעת אביו ואמו שאינו רשאי להפקידם ביד אחרים (א"ה יעו" בדרישה וב"ח ביו"ד סי' ר"מ), אולי הוא מפני שידוע שאדם אחר לא יעשה טוב כמוהו.

ובלא"ה אין בזה כל כך נפ"מ, כי גם אם המצוה לשמש ולא בתוצאה שיתמלא הצורך של אביו, בודאי שיכול לעשות על ידי אחר, משום שגם שימוש ע"י אחר חשיב שימוש ולא רק שימוש ע"י הבן. (א"ה ועי' חת"ס בתשו' יו"ד קס"ב. ושמעתי להעיר עוד מהגמ' קידושין ל"ב א' איסי בן יהודה אומר אם אפשר למצוה ליעשות ע"י אחרים תיעשה ע"י אחרים וילך הוא בכבוד אביו וכו', משמע שלא שייך לעשות כבוד אב ע"י אחרים).

לא תרצח

מאבד עצמו לדעת

האחרונים דנו האם מאבד עצמו לדעת עובר על לאו דלא תרצח [ונפ"מ לקם ליה בדרבה מיניה], ואת"ל דמאבד עצמו לדעת לא עובר על לאו דלא תרצח, צ"ע מה יהא הדין אם אחד אומר לחבירו שיהרגנו [וכמעשה דשאל המלך], ובאופן דיש שליחות כגון שוגג, לדעת הראשון דיש שליח לדבר עבירה בשוגג, האם יעבור המשלח על לא תרצח, דסוף סוף הלה הרגו והוא שלוחו, או דלמא כיון דאם הרג עצמו ליכא לא תרצח לא שייך דליחייבו על מעשה שלוחו. (א"ה עי' כתובות ל"ג ב' ב"ק ע"א א' מי איכא מידי דאילו עביד איהו לא מיחייב ועבד שליח ומתחייב וכו', ועי' עוד מש"כ רבינו שליט"א בס' זכר דבר סו"ס ט"ו ד"ה ובשבת).

ובפשוטו יש להוכיח מהמבואר בגמ' קידושין מ"ג א' דעל עבירה דעירות שייך שליחות, ולוא הסברא דזה נהנה וזה מתחייב המשלח. והרי לגבי המשלח אין איסור, ואף אם היא ערוה עליו ענין אחר הוא [ודו"ק באשת איש].

אמנם לא דמי, דרציחה העבירה על התוצאה, וכאן העבירה היא המעשה בעצמו, ולכן ברציחה לא שייך לחייבו דעל תוצאה זו אינו חייב, ומשא"כ בעריות העבירה היא גוף המעשה והוא חייב על גוף המעשה שנעשה ע"י השליח. ודו"ק.

לא תנאף

חיוב קטן במצוות שחייבים בהם בני נח

ידוע חידוש האחרונים (חת"ס יו"ד סי' ש"ז ומנחת חינוך מצוה ק"צ) שבן נח חייב במצוות בני נח מהגיל שנעשה בן דעת ולא מגיל י"ג, ויש לדון האם במצוות בני נח שגם ישראל חייבים כעריות ואיסור רציחה, ישראל חייב מהגיל שנעשה בן דעת ולא מגיל י"ג, וא"כ באיסורים אלו גם ישראל פחות מבן י"ג חייב.

ובאו"ש (איסור"ג ב') כתב שודאי מצווין אחר מתן תורה מה שהיו מצווין קודם, רק לענין עונשין אם עבר ועשה טפי חס רחמנא על דם ישראל ואקיל גביה לענין

הורג עו"ג ועוברים ואם הרוצח קטן, וכיון שכן בבא על הבהמה שגם בן נח מוזהר ונהרג ודאי דישאל מצווה בקטנותו כיון שהגיע לכלל דעה, וכן בקטנה אשת איש שזינתה דב"נ מוזהר גם על הקטנה רמי איסור וחיובא ורחמנא הוא דחס עלה וכו'. עכ"ד. וכדבריו כתב גם הגרי"א בנחל יצחק (סי' ז').

אך יש סתירה לזה מדברי האבות דר' נתן (פט"ז ה"ב) הורג נפשות וכו' לאחר בו י"ג שנים, משמע שקודם לכן אינו מוזהר על נפשות. וכן נראה מדברי הרמב"ם (מילה א' ב') וכל יום ויום שיעבור עליו משיגדל ולא ימול הרי הוא מבטל מצות עשה וכו', והרי לרמב"ם בני קטורה נצטוו במילה, וא"כ מדין בן קטורה היה לו להתחייב מהיותו בן דעת ולא רק משיגדל, ועוד מוכח מהתוס' ב"מ (ע' א' ד"ה מעות) שקטן אינו מוזהר על רבית, אף שבעמ' ב' כתבו התוס' לדון שבן נח מוזהר על הרבית. ועוד קשה לפי"ז באבר מן החי ב"ד יהיו מצווין להפרישו, וקי"ל אין ב"ד מצווין להפריש קטן לכל האיסורין ולא מחלקין בין אבר מן החי לשאר איסורים. וע"ע בגמ' בכתובות (פו.) דר"נ נתן עצה להיורשים דימחלו על החוב שבשטר, ועי"ז יפסיד הלוקח, ופי' התוס' שם (ד"ה תיזיל) דמיירי בקטנים, ולדבריהם איך שרי לו למחול על החוב, הרי הקטן מוזהר על הגזל כמו בעכו"ם.

לא תגנוב

גונב נפש מן הגנב

וברש"י בגונב נפשות הכתוב מדבר וכו'

נשאל רבינו שליט"א האם הגונב נפש מן הקונה מן הגנב וחזר ומכרו, האם יתחייב.

והשיב אין גניבה אלא ממקומו וביתו, כלשון הרמב"ם פ"ט מגניבה ה"ג שאינו חייב עד שיבידלנו מאחיו ומקרוביו במכירה כדכתיב גונב נפש מאחיו. ואף שיש גניבה גם בגר, שאין צריך משפחה דוקא אלא שיוציאו ממקומו וביתו. ובלאו הכי לא היתה גניבה אלא גזילה. ועי' אם יש דין גניבת נפש דרך גזילה (א"ה עי' בשו"ת ר"ב אשכנזי סי' ל"ט שדוקא דרך גניבה). ומצינו בזה סתירה בחזו"א, שבספר ב"ק סי' י"ט (או' ג' במוסגר) כתב דלא מצינו דין גונב נפש בגזול נפש, ובאגרות (ח"ג קס"ה) כתב נראה דמכלל האיסור הזה הכובש אחיו לצערו, דכל שכבשו ואינו מניחו לחופש הרי הוא גוזלו וכו', ואם כי הכובש את חברו, עובר באל תונו דאונאת דברים, ועשה דואהבת לרעך, מ"מ יוצא לנו דיש בו גם איסור גניבת נפש.

לא תענה ברעך עד שקר

לא תענה בעדות אמת

עדים שראו אדם שלוח מחברו ופרע, ומעידים שלוח בלא לומר שפרע והוא מתחייב ע"י עדותם, אף שהם מזיקים בגרמי אבל אינם עוברים בלא תענה שאין כאן שקר.

הגע עצמן, עדים שראו הלואה לבד ומעידים עליה ובאמת כבר פרע. וכי עברו על לא תענה בשוגג. ודאי שסיפור חלק מן המציאות אינה שקר כלל ואף כשעושים כן בזדון. ואמנם כשהעדויות עצמה מתקבלת במשמעות שקר מסתבר שיש בזה לא תענה, כגון כשהעידו עדי שקר על אדם שגנב פרה, ובאים עדים שטבחה. ויודעים ששלו הוא טובח, אבל לפי ידיעת בי"ד יחייבוהו ד' וה'.

לא תחמוד

בממון שאינו מסוים

אמר רבינו שליט"א שלדעתו יש לא תחמוד גם בממון שאינו מסוים, אפילו אין לו קפיא צורה זו אלא כסף או שוה כסף וכיוצא בו, והיה לו ויכוח בזה עם חכם אחד, והביא רבינו שליט"א ראיה מכלה רבתי פ"ו לא תחמוד אפילו ממון פלוני לי וכו' ממון לי כפלוני וכו' יעו"ש. (והזכירו ללמוד מן חפץ חיים שכתב שכשמחותן לוחץ את שכנגדו ליתן יותר עובר בלא תחמוד. ושם כרגיל אין לו צורך בחפץ מסוים אלא בממון, ויעו"ש בגר"י פערלא לאוין קע"ב שכתב שיש רק בחפץ מסוים).

וכדרך אגב באחד מחידושי תורתו של ר' יעקב משנת תש"ז כתב: אמר לי' הב' החרףי כמו דב לנדא נ"י דלא קשה".

רבנו ממשיך ומספר: "עזבתי את פוניבז' ועברתי לשיבת חברון, ואז שלחנו זה לזה מכתבים בעיקר בקדשים. הוא תמיד העשיר את הידיעות שלי בסברות חדשות. הוא היה זהב טהור מכל הבחינות, התנהגות, יראת שמיים. הסיפורים על המידות שלו מופלאים. הכול אצלו היה טוב, הכול נעים, הכול יפה, הכול נקי, הכול לבבי. הוא משך כל אחד. היה נעים להיות איתו. אדם מרומם, נעלה".

שבועיים לפני פטירתו, ר' יעקב עוד התאמץ לכתוב לרבנו חידוש תורני במכתב ששיגר לו. המכתב נקטע במילים: "אין לי כוח להמשיך". כך הסתיימה התכתבות למדנית של כשבועיים שנה.

ורבנו השיב לו על המכתב: שוכט"ס ובריות גופא לאי"ט יקרתו המסולאה של מורנו הגיעתני שלהי השבוע שעבר ומאד התענגתי על נועם אמרי' אשר זיכני מורנו בהם, וחבל שלא זכינו להמשכם כאשר נרמז שם בסוף הדברים ולא הועלו עלי הכתב מחולשת כוח, הנותן

ליעף כוח ולאאע"י יחזק כוחו של מורנו בכוחות דשנים ורעננים ונזכה ליהנות עוד ועוד מזיו תורתו כאשר זכינו עד עתה... [נדפס בקובץ תבונות ח"ב עמ' רנא]

באחד המכתבים הראשונים שנשלחו העיר רבי יעקב לרבנו הערה שמלמדת משהו על הרצון שלו לנצור דברי תורה ולא לאבדם: "טרם אתחיל בגוף העניין", כתב אז הרב, "אעיר לך שלא ישר בעיניי מה שכתבת את מכתבך בעט 'בירו' אשר טבע כתב העט הזה להימחות באורך הזמן, ואני דרכי להחזיק אצלי מכתבך למשמרת, אשר על כן אבקשך שתמחל לי ותכתוב מכאן והלאה בדיו המתקיים".

רבנו אמר אחרי פטירתו של ר' יעקב משפט קצר: "גם אם אין ביכולתנו להגיע לדרגתו, דבר אחד ברור - אנו לא יכולים להישאר באותה דרגה שבה היינו". (ייש"כ לידידינו מחבר הספר סולם יעקב על מסירת הדברים)

תשובת רבנו לשאלת רבי יעקב

בס"ד י"ט באייר תשע"א לפ"ק ל"ד למב"י הדר"ג דידי נפשי אלוף נעורי הגאון האדיר פאר ישראל מוהר"י אדלשטיין שליט"א רב אב"ד רמת השרון וקהלת נאות יוסף שלו' וברכה וכת"ס הנה ענותו תרבני לבא אלי בכתובים. אבל הרי כך היא דרכה של חכמי התורה האמתיים לדרוש בחכמה בכל אשר ימצא. [כל המכתב נדפס בס' בעקבי תודה ח"ב ס"ד]

רבנו מלוח את מרן הגר"י ביציאה מביקור בביתו (באדיבות ליבם של ישראל)

בכלות השבעה לפטירתו של מרן הגר"י זצ"ל, פתח רבנו שליט"א את הספדו: "האי גברא רבא המאור הגדול מורנו הגאון והצדיק ר' יעקב אדלשטיין זכר צדיק לברכה, נעלה מאד היה מורינו ר' יעקב בכל בחינותיו, בהפלגת עשירות תורתו שהקיפה אסמי ואוצרות אסמים ואוצרות תורה ומכל חלקיה וענפיה ויושר הגיונו בלימודו, בבהירות, ובנועם ההבנה, ובדעת פניני חכמה בסתרי תבונותיה"

וצדקתו הרבה שהזכירו הצדקות, צדקות של צדיקים מדורות קדומים בגודל מרוב חסדיו מפליגי לבבות, ובעבודתו התמה בשפיכת לבו לפני קונו יתברך, מי שרק הכיר אותו מקרוב ואף

נפגש עמו באקראי, ראה בו שלימות מופלאה, של אדם נעלה ומרומם, שלימות של קידוש שם שמיים בכל טוהר תהלוכותיו בכל אשר פנה ועשה, תפארת לו לעושיה ותפארת לו מכל אדם, עליו ניתן להאמר במלא המובן של הדברים, שנאמרו בגמרא על לומד תורה שמקדש שם שמיים בכל תהלוכותיו גמרא יומא דף פ"ו, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר כך אתפאר.

תחילת הקשר בד"ת

ובהזדמנות סיפר רבנו לעורכי תולדותיו על מה שקיבל מר' יעקב זצ"ל: "הייתי בחור צעיר, ישיבת פוניבז' הייתה קטנה, אולי קצת יותר גדולה מהחדר הזה", אמר והצביע על חדר הלימוד הצנוע שלו. "היינו צעירים שצריכים הדרכה, אז ניגשנו אליו עם כל קושיה ושואלים אותו. זה היה בסיס ההיכרות שלנו, הלימוד. הוא היה מאוד מרוצה כשבאו לשאול אותו. צורכי הרבים גברו אצלו על צורכי היחיד. הוא תמיד ענה".

למה דווקא אליו פנו, אנחנו שואלים, ורבנו מחייך: "מי שהכיר אותו לא שואל שאלה כזאת... הוא היה מופלא מאוד בלימוד עוד בהיותו בחור, ידע הרבה מאוד, היה אוצר בלום של ידע, והוא גם עזר לאחרים. זה היה הדבר הכי טבעי לגשת אליו. גם לשאלות לא מוצלחות הוא ידע לענות באופן שהשואל הרגיש נעים. גם ר' גרשון אחיו היה שם, אבל כלפיו הייתה יותר יראת כבוד. ר' יעקב היה יותר פתוח. קראו לו בשם חיבה יענק'ל, היום אני מתפלל שסכה כינו אותו. אני כמעט לא זוכר אותו מחוץ לשיבה, רק בתוך בית המדרש".

ובהזדמנות אחרת הוסיף רבנו: ר' יעקב ישב ולמד עם רבי נח ברמן, והייתי שואל אותו בין דברים פשוטים ובין ידיעות, והיה מתנהג בידידות עם הצעירים כמו שהוא חבר שלהם, והידיעות שלו היו נפלאות כי הוא שלט בש"ס.

אנחנו מצטמקים

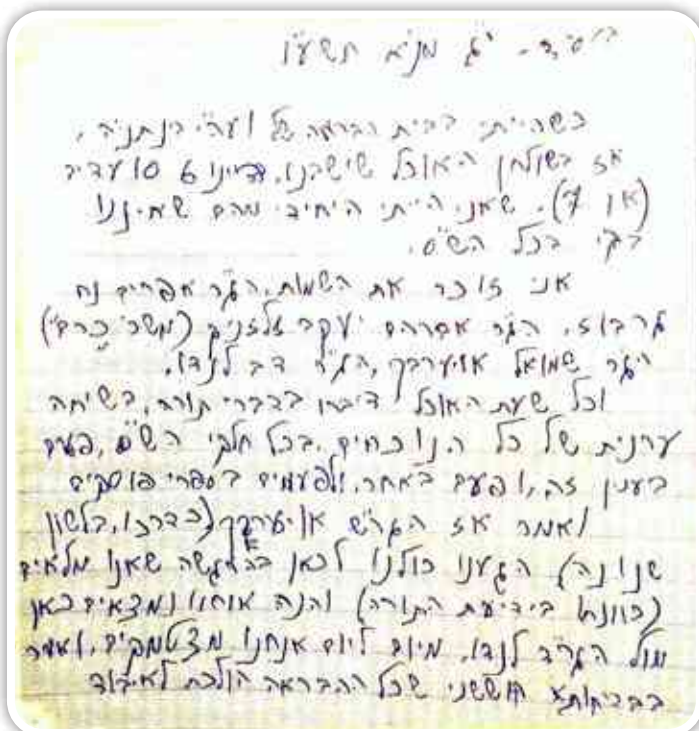
כתב פעם מרן הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל: "בס"ד י"ג מנ"א תשע"ו. כשהייתי בבית הבראה של ועה"י בנתניה, אז בשולחן האוכל שישבנו היינו 6 סועדים (או 7). שאני הייתי היחיד מהם שאיננו בקי בכל הש"ס. אני זוכר את השמות, הג"ר אפרים נח גרבוז, הג"ר אברהם יעקב זלזניק (...), הג"ר שמואל אויערבך, הג"ר דב לנדו. וכל שעת האוכל דיברו בדברי תורה, בשיחה ערנית של כל הנוכחים, בכל חלקי הש"ס, פעם בעניין זה, ופעם באחר, ולפעמים בספרי פוסקים. ואמר אז הגר"ש אויערבך (כדרכו בלשון שנונה) הגענו כולנו לכאן בהרגשה שאנו מלאים (כוונתו בידיעת התורה) והנה אנחנו נמצאים כאן מול הגר"ד לנדו, מיום ליום אנחנו מצטמקים, ואמר בבדיחותא חוששני שכל ההבראה הולכת לאיבוד".

של החזון איש על התאונות הזאת שהתאונן לפניו, כפי ששמעת מאחת מידידיו של רבי משה יהושע, הגאון רבי חיים ברים זכרונו לברכה כמה פעמים הוא סיפר לי את הספור, תורה ככה אמר החזון איש, הוא אמר לו באידיש, תורה אינה חכמה תורה היא נשמה וכאשר אדם עושה חסד עם זולתו, ומתאמץ ומתרום בזה כמותו, הוא משיג יותר ויותר בתורה וברוממות הבנתה.

כמה מתאימים הדברים למורינו הגאון רבי יעקב זכרונו לברכה, שכולו היה נשמה, נשמה של תורה של השתקעות בלימודה מכל הבחינות, נשמה שעושה חסד ומעשי חסד בכל לב וללא גבול לפרט ולכלל, נשמה של עבודת הבורא, עבודה תמה מטוהר לב, נשמה טהורה וזכה שהכל נאותו לאורו, שהאיר בלבבות לכל מכיריו ומוקיריו, בכלל הנני להזכיר ענין אישי שהוא אישי וגם יש בו כללי, וקשור כמדומה לכל שאני יקדים, לכל הדור הצעיר שלמד בישיבה, ישיבה הקדושה ישיבת פוניבז' למד בעת שעדיין הסתופף ולמד בה מורינו הגאון רבי יעקב.

והנה אנחנו הצעירי הצאן שוטחים לפניו, את עיקר נתיבותינו בעיותינו ומאודינו והוא זכרונו לברכה היה משיב לנו ומאיר עינינו בתשובותיו שהיו בהירות ומחכימות על מה שנתקשינו ונסתבנו בלימוד, והוא בנועם ובחן, הכל היה בנועם בחן, בלבביות כובשת לבבות, וגם אחר כך כשנפרדו ארחות החיים, הפרידו ארחות החיים לכאן ולכאן, זכיתי לתשובותיו המאירות בכתב שהיו מלאות מזן אל זן מאוצרות של תורה ששלח לי כתשובה על שורש בעיות שהתעוררו בעת הלימוד ששטחתי לפניו, וכמה היתה רבה התועלת והנועם בתשובותיו המאירות והמחכימות מאושרו של תורה וצפונות חכמת בינתו, וגם אחר כך במשך השנים בנימה אישית, הרגשה תביע את זה את הדברים האישיים, זכיתי לדבריו מידי פעם, וגם בעל פה שנזדמן להידבר עמו.

הנה לאחרונה ממש שלח לי מכתב בדברי תורה שהיו חביבים עליו עד למאד והפכו ... רבה, כמו שהזכרתי בקוצר מכתבו שקשה לסיימו, טוב, ממש בתקופה האחרונה מה נאמר עוד מה נדבר, כמה חביבה התורה על לומדיה והוגיה בכל לב ונפש, בכל עת ובכל מצב ללא גבול, ללא סייג ללא חיץ, יזכנו ה' יתברך בכל זאת, אבידה גדולה לנו, אבידה למשפחה הגדולה והרוממה, אבידה לתלמידיו ושומעי לקחו, אבידה למי שזכה לחסדיו הנפלאים למאור פניו לעצת חכמתו, אבידה גדולה לעולם התורה, אבידה לכל בית ישראל, זכותו הגדולה תגן על כולנו, על המשפחה הרוממה ועל הנלווים עליהם, על כל עולם התורה וכל בית ישראל ובלע המוות לנצח.

המשך הספר רבינו

שמעת פעם יותר מפעם, סיפור נעלה מאד, חשוב מאד שהשיב רבינו רבן של ישראל החזון איש זצ"ל לאחד מתלמידיו, זה היה לא מפורסם הגאון הצדיק רבי משה יהושע לנדא שהתאונן לפניו על שנאלץ מידי פעם לבטל זמן מלימודו לשם עשיית חסד עם הבריות, חסד שאי אפשר לעשותו על ידי אחרים וכך היה תשובתו

הודעה

א"ה בשבועות הבאים נכתוב א"ה אודות מרן הגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל והגאון רבי ברוך רוננברג זצ"ל נשמה לקבל חומר עובדות הליכות ותמונות על הקשר שהיו לרבנו יבדלח"ט עמם.